

Zbogom, Semimaru.

(Oboje ustaju.)

SEMIMARU: Počinak pod istim drvetom
da nas samo vezuje, rastanak bi tužan bio;
još strašnju tugu opraštanje sa sestrom donosi!

Oh, strašno li je dane usamljeničke provoditi!

(Sakagami kreće ka šite stubu.)

SAKAGAMI: Samilost za tebe osećam;
čak i bolno lutanje razonodu katkad donosi
a ovdje ako ostanješ – samoću za jedinog druga imaćeš.

Večernji se oblak podiže,
ustajem i oklevam; suze mi naviru.

(Plače.)

SEMIMARU: Večernji gavranovi na drumu klikću,
srdaca nemirnih

SAKAGAMI: poput kose moje vrane;

tuga se ne smanjuje – moram ići.

SEMIMARU: O, Grebenu susreta, ne puštaj je!

SAKAGAMI: Kraj kedrovog šumarka prolazim...

(Odlazi do prvog bora.)

SEMIMARU: Glas joj je sve tiši...

SAKAGAMI: Na kolibu od slame naslonjen

SEMIMARU: pometen stojim.

HOR: »Zbogom«, dovikuje mu, a on odgovara

»Što češće mi u posetu dođi.«

(Sakagami odlazi do trećeg bora, okreće se i baca pogled prema Semimaru.)

Glas njen je sve slabiji, ali on još uvek osluškuje.

(Sakagami lagano izlazi. Semimaru krene nekoliko koraka na-
pred, zastaje i osluškuje; svojim slepim pogledom netremiče gleda
u njenom pravcu.)

Poslednji se put ka njemu okreće,

u suzama zbog rastanka,

u suzama zbog rastanka.

(Sakagami izlazi plačući. I Semimaru plače.)

OBJASNJENJA

1. U pojedinim budističkim tekstovima mogućnost susreta sa Budom poredi se sa verovatnoćom da slepa kornjača nađe splav izgubljen na pećini. Kornjača izlazi na površinu jednom svakog stoleća i pokušava da zagriže drvo splava ali svaki put naide na rupu i promaši: slično je i sa verovatnoćom da se dosegne sreća u životu.
2. Autor pesme je Li Ho i ovdje se radi o opisu pesnikinje Sejsi a ne o pesmi koju je ona napisala. U originalnim stihovima govori se kako Sejsijini mirisni pramenovi nadmašuju opojni miris sandalovine ili karanfilica; dramaturg je pogrešno razumeo kineski jezik, pomislivši kako je odedleka kosa i sada je prinudena da se odmara na tvrdom jastuku od sandalovog drveta. /Vidi komentar Tanaka Makota u *Jokjoku Su*, III, 205./
3. Iz pesme čiji je aturo Ki no Curajuki, zbirka *Kokinšu*, br. 918.
4. Iz pesme nepoznatog autora, zbirka *Kokinšu*, br. 1091.
5. Iz pesme čiji je autor sveštenik Hendjo zbirka *Kokinšu*, br. 348.
6. Ova dva stiha povezuje zajednička, stožerna reč *saku*: čitose no saka, planina od hiljadu godina; i *saku juku cue*, štap koji donosi trajnu sreću.
7. Aluzija na pesmu pripisanu samom Semimaru, zbirku *Gosenšu*, br. 1091. Pesma o grebenu Osaka u izvornom obliku je glasila otprilike ovako: »Ovo je greben gde ljudi dolaze da bi rekli jedno drugom zbogom/ za prijatelje i za nepoznate ovo je Greben susretac.
8. Hakuga no Sami je u stvarnosti bio unuk cara Daiga i živeo je od 919. do 980. godine; ovdje mu je dodeljena uloga prostog seljaka, za razliku od Semimaru koji je od položaja roba uzdignut na položaj Daigovog sina.
9. Igra *buto* je na sledeći način opisana u *Sanovniku Sei Sonagona*: »U Plesu istegnutih glava igračeve kosa je u potpunom neredu a pogled mu je krvoločan; nasuprot tome, muzika je oćaravajuća.«
10. Ime reke *kamo* nekada je označavalo jednu vrstu patke.
11. Ime Macuzaka sadrži poznatu stožernu reč *macu*, čekati.
12. Pesma čiji je autor Ki no Curajuki, zbirka *Šuišu*, br. 118. Konj koji se pominje darovan je mesecu u posebnom obredu održavanom u noći punog meseca, na vrhuncu jeseni. U uvodu zbirke *Šuišu* tvrdi se kako je ovaj običaj uveden za vladavine cara Daiga.
13. Aluzija na pesmu čiju je autor Po Čui, zbirka *Vakan Roe Šu*, br. 463.
14. Iz pesme koja se pripisuje Semimaru, zbirka *Šinkokinšu*, br. 1851.
15. Izraz upotrebljen kao poslovica da označi kako je genija moguće prepoznati u ranoj mladosti. Ovdje označava da plemić spontano otkriva svoj karakter.
16. Sklanjanje pod isto drvo ilustracija je shvatanja da čak i slučajni kontakti u prethodnim životima mogu doprineti stvaranju karmičke veze između dvoje ljudi u sledećoj inkarnaciji. Zbog toga što su u prethodnom životu bili na neki način povezani, Sakagami i Semimaru su rođeni kao brat i sestra.
17. Nekada se verovalo da miris narandžinog cveta donosi u sećanje likove ljudi koje smo poznavali: ovdje se radi o zajedničkim uspomena brata i sestre.
18. Jozo i Jogen su deca istog oca koja se pominju u *Lotus Sutri*. Sori i Sokuru su bili sin i ćerka bramanskog kralja, vladara južne Indije; mačeha ih je ostavila na ostrvu gde njihove kosture otkriva i prepoznaje njihov otac. Priča se pominje u zbirkami *Tuiheiki* i *Gempei Seisuiiki*.
19. Sinovi cara Odina, Mladi, princ Udi, određen je za oćevog naslednika ali se svog prava odrekao uz obrazloženje da najviša dužnost pripada starijem bratu. Princ Udi prvi umire i carstvom vlada princ Naniva, kasnije poznat kao car Nintoku.
20. Veoma rašireno shvatanje. Pojedinci koji su verovali u budističku Bezgrešnu zemlju bili su ubeđeni da je srednjovekovni svet dospelo do razdoblja u kome će se okončati vladavina budističkog zakona /*muppo*/. Prema jednom načinu računanja, to razdoblje je počelo oko 1000. godine nove ere i trebalo bi da da traje još hiljadu godina.

Semimaru je Zeamijevo delo i pripada četvrtj kategoriji *No drama*.

U vreme nastajanja zbirke *Heike Monogatari*, jedno stoleće kasnije, Semimaru je poznat kao četvrti sin cara Daiga /vlada od 897. do 930. godine/. Ovog puta živi kraj grebena Šinomija Kavara. Čovek po imenu Hakuga no Sami posećuje u njegovu kolibu svakoga dana, pune tri godine, bez obzira na vremenske prilike, samo da bi ga slušao kako svira.

Zeami se oslanjao na različite, u ono vreme poznate, verzije legende o pomenu-
tom sviraču, a posebno na priču iz zbirke *Heike Monogatari*. Ni jedna prethodna
verzija, međutim, ne pominje princezu Sakagami čiji je lik, po svemu sudeći, Zea-
mijeva tvorevina. *Semimaru* je jedna od retkih drama u kojima je *cure* /Sem-
imaru/ gotovo jednako značajan kao i *šite* /Sakagami/; u tom smislu, slična je
drami *Komači i stotinu noći*.

Semimaru je verovatno najtragičnija drama celokupnog repertoara *No* pozorišta.
Za razliku od *Žudenog groba*, gde se Unai vraća na zemlju i pripoveda o svojim bes-
skrajnim mukama u paklu, tragedija *Semimaru* se odvija na ovom svetu i pogada
dva ljudska bića, stvarna i neposredna gotovo kao likovi zapadnjačkog pozorišta.

Tokom razdoblja fanatičnog nacionalizma, tridesetih i četrdesetih godina, drama
Semimaru je zabranjivana zbog, navodnog, nepoštovanja carske porodice ali je dan-
as izvode sve škole *No* pozorišta.

Prevod s engleskog: Veselin Mrđen

gospa han (mandžo)

kanze motokijo zeami

LICA

Krčmarica, vlasnica svratišta u Nogamiju (*kjogen*)

Hanago (gospa Han) (*šite*)

Jošida no Šošo (*vaki*)

Dvojica njegovih slugu (*vakicure*)

MESTO

Prizor prvi: svratište u Nogamiju, u oblasti Mino

Prizor drugi: Šuma Tadasu u oblasti Jamaširo

VREME

Jesen, sedmi mesec

(Ulazi Krčmarica i zastaje kraj *šite* stuba.)

KRČMARICA: Vlasnica sam svratišta u Nogamiju, u oblasti
Mino. Smeštaj pružam gospodi putnicima a držim i nekoliko žena
da ih zabavljaju. Jednoj od njih je ime Hanago. Proletos, gospodin
Jošida no Šošo, putujući na istok, zastade kod mene i ja poslah
Hanago da mu pravi društvo. Pre nego što će gospodin krenuti dalje,
on i Hanago razmeniše lepeze. Pri tome gospodin reče kako lepeze
imaju naročito značenje, a devojci nadenu ime gospa Han. Od tada,
gospa Han neprekidno sedi zaneta nad svojom lepezom, a kada je
uputim da zabavlja nekog od gostiju, uvek odbije. Gosti optužuju
mene: kažu, ja sam kriva. Stoga odlučih da je se konačno otarasim.
(Okreće se ka mostu.) Gospo Han! Gospo Han! Hoću nešto da ti
kažem! Odmah dođi ovamo! Opet bludiš! Ovog trenutka da si doš-
la! (Ulazi Hanago i klekne na *šite* položaju. Nosi *koomote* masku.
Krčmarica je posmatra sa svoga mesta, kraj posmatračkog stuba.)
Nikako te ne razumem. Pazim te od malih nogu; sad si već odrasla i
svi te poznaju. Kome za to imaš da zahvališ? *Meni, meni* za sve
imaš da budeš zahvalna! Ne odgovaraj, čuti! Pošaljem te da zabav-
ljaš goste, a ti odbijaš i da se pojaviš. I zbog toga *mene* krive, kažu,
sve je to moje maslo. Više nismo prijateljice. To ti je jasno, nadam
se. Je li lepeza još kod tebe. Daj mi je ovamo! (Istrgne lepezu iz
Hanaginih ruku.) Dovoljno mi je da bacim pogled na nju pa da
uzavrim od besa. Ne želim te više ni časka u ovoj kući. Nosi svoju
lepezu i gubi se! (Baca lepezu Hanagi pred noge.) Ne tiče me se
kuda ćeš, samo idi dalje od mene! Strašno si me razljutila! (Odlazi.
Hanago uzima lepezu i zajeca.)

HANAGO: Svet je ovaj nepostojan –

– koliko samo puta ljudi to rekoše! –

ali sudbina bludnice

bolom poput trske rečne ophrvane,

najteže se podnosi.

HOR: Lutam besciljno,

odeće suzama natopljene,

iz sela Nogami otići moram.

(Ustaje.)

Selo Nogami napuštam,

drumom za Omi krećem

ali znam da njega neću sresti. (2)

Od trenutka kada neverni dragan me ostavi

rukav mi je suzama orošten;

život koji živim bol mi nanosi,

zašto poput rose ne mogu da nestanem?

(Načini nekoliko koraka napred.)

Život koji živim bol mi nanosi,

zašto poput rose ne mogu da nestanem?

(Odlazi plačući. Na pozornicu ulaze Jošida no Šošo i Dvojica njego-
vih slugu i okreću se jedni prema drugima. Sluge nose kratke ma-
čeve.)

SVA TROJICA: Domu svome krećemo,
sa Fudžijem se tužni opraštamo;
svima u prestonici

o snežnom vrhu pripovedaćemo.
JOŠIDA: Ime mi je Jošida no Šošo. Proletos me put na istok
odvede ali jesen kako osvaja, natrag u prestonicu krećem.

(Okreće se Slugama.)

SVA TROJICA: Magle prolećne nas iz prestonice ispratiše ali
tek što na drum kroćismo

jesenjeg vetra zov začusmo;
greben Širakave tad ugledasmo
i kraj grebena put krivudavi

što pravo u oblasti Mino nas odvede.

(Jošida se okreće ka proćelju, načini nekoliko koraka napred i
zatim se vrati na ranije mesto.)

Reke i planine predosmo,

u selo Nogami stigismo,

u selo Nogami stigismo.

(Jošidin povratak na ranije mesto označava da su putnici stigli
u Nogami. Jošida se okreće svojim Slugama.)

JOŠIDA: Gde ste, sluge moje? (Jedan od Dvojice slugu isko-
rači i klekne.) Dobar komad puta predosmo, nadomak varoši No-
gami u oblasti Mino stigismo. Na ljubav se ovde obavezaš devojci
po imenu Hanago. Pođi i utvrdi da li još uvek tu živi!

SLUGA: Da, gospodaru. (Okreće se ka mostu.) Oprostite!

(Ulazi Krčmarica i staje na *kjogen* položaj.)

KRČMARICA: Ko si ti?

SLUGA: Čini mi se da ženu što zovu je gospa Han ovde
imate?

KRČMARICA: Ta Gospa Han i ja se strašno zavadismo. Više
nije

SLUGA: Obavestiću gospodara. (Vraća se Jošidi.) Za Hanago
pitah i rekoše mi da zbog svađe sa gospodaricom više nije kod nje.

JOŠIDA: Vidim, u obećanja se ne valja uzdati. Ipak, vlasnici
svratišta poručili: ako se Hanago kojim slučajem vrati, neka mi je
prvom prilikom u prestonicu uputi.

SLUGA: Učiniću to, gospodaru. (Odlazi Krčmarici.) S vama
maločas govoriš, zar ne? Ukoliko se gospa Han pojavi, u prestoni-
cu je odmah pošaljite.

KRČMARICA: Rado. Vrati li se, tvoje ću joj reči preneti.

(Krčmarica odlazi)

JOŠIDA: Put naš brzo prođe i u prestonicu već stigismo. Zavet
davni moram ispuniti pa u Tadasu (3) odmah odlazim. Želim da me
pratite.

SLUGE: Da, gospodaru.

(Sva trojica odlaze do *vaki* položaja. Jošida seda na stoličicu.
Sluge sedaju iza njega. Ulazi Hanago i zastaje kraj prvog bora.
Haljina joj je smaknuta sa desnog ramena, kao znak poremeće-
nog uma.)

HANAGO: »U pustari Kasuge

– retke se vlati trave

kroz snežni pokrov probijaju –

– Retke kao susreti naši, ljubavi moja«.

Muškarcu se nevernome dadoh;

poput odora teških pritiskaju me dani i sedmice što prolaze... »

»Umorna sam od života;

sem žalosnih poruka

što donosi ih vetar jesenji

nikakve vesti do mene ne dopiru«.

(Pogleda unaokolo.)

»Sunce dok zalazi

oblaci se u stegove skupljaju

i misli mi daleko lete«.

(6) Lutam, ošamućena i sasvim pometena.

Smilujte se, o bogovi i Bude,

na onu čije je telo tek ljuštura sebe samog!

Ljubavi mojoj život udahnite!

Bogove Ašigare (7),

Hakone i Tamacušime,

Kibune i Mive

(Silazi na pozornicu i zastaje na šite položaju.)

zakletva veže

da će nad sponama između muškarca i žene bdeti.

Obratim li im se,

(Klekne i pritisne dlan od dlan.)

zar me odbiti mogu?

Dvapat se ponizno klanjam. (8)

(Ustaje).

»Zaljubih se, kažu;

glas se o tome

već posvuda širi,

HOR: ali, ipak, na samom početku

za ljubav moju se nije znalo«.

(Počne da igra.)

HANAGO: Ah, mrzim ga, mrzim srce njegovo neverno!
(Zajeca.)

U molitvi neko reče,

»kraj vrela Mitaraši

nikada više voleti neću«.

(10) Čije su to reči? Lažu, zacelo!

Srce nestalno

izvor je zamućeni.

Dok bistra voda ne poteče

bogovi će se o molitve oglušivati;

pravedno je tako!

Ali, šta to mari,

kad ljubav moja, skrivena od sveta

budi rosu suza

HOR: što naviru bez stanke.

Šta li će sa mnom biti?

»Kad se srce

postojanosti nauči,

molitva suvišna postaje:

bogovi su na njegovoj strani«.

(11) Nad svakim od nas

svetlost saznanja

kao mesečina blista

iako život provodimo

njenog postojanja nesvesni.

Dragulj nam je u haljine ušiven (12)

ali žar ljubavni zaslepljenost nosi

i molitvi se usrdnoj predajemo

ali ne za spasenje večno

već da zauvek na ovome svetu ostanemo,

svet u kome ljubljani naš živi

(Ustaje Sluga i okreće se ka Hanagi.)

SLUGA: Hej, luda ženo,

zar danas ne buncaš?

Kreveljenja svoja nam pokaži!

HANAGO: Okrutnih li reči!

Gle – (Okreće se udesno.)

vetar granu

dosad nepokretnu

zanjiše snažno

i poslednji list otkida.

(Okreće se ka proćelju.)

Duh mi je bistar ovoga puta

a ti da bulaznim tražiš –

– pa ti si lud, a ne ja!

Pogledaj list jesenji

na vetru što igra, igra poput moje duše

ljubavlju divljom uznesene – oh, strašnog li bola!

Na kolenima te molim – ne traži da budem luda!

SLUGA: Dobro, de, ali onda mi reci šta se to sa lepezom gospe

Han zbilo?

HANAGO: Poremetiću umom

jer gospom Han me nazivaš!

Ali, pažnju tvojim rečima ne poklanjam.

To je ime dar svirepog ljubavnika

kao i lepeza što je uza se nosim –

– uspomena što večno me prati.

Rukav je moj orošen

suzama starih sećanja.

»U odaji gospe Han

sumorne su boje jesenje lepeze;

na terasi kralja Čua,

hladni su zvuci laute u noći«.

(13) HOR: Lepeza kraja leta

ili bele rose jeseni – (14)

šta će od toga najpre doći?

Usnula ili budna

u postelji napuštenoj očajavam!

Glavu na jastuk samotni naslanjam

i mesečinu iz odaja svojih posmatram,

(Klekne u središtu pozornice. I Sluga klekne.)

»Ako brda vrhova brojnih

mesec od mene sakriju,

lepezu ću podići

i kao mesec ona će mi zasjati«.

(15) HANAGO: Lattice opale ako maramu mi prekriju

HOR: pahulje ću sakupiti i za proćem žaliti. (16)

HANAGO: I oluje i oblaci jutarnji

Ali, evo, opet me obuzima... »

HOR: Samotno zvono u noći

brdom Gavranovim odjekuje. (17)

dolazak zore najavljuje

i na rastanak nas požuruje.

HANAGO: Oh, kada bi se makar mesec tanani

u mojoj sobi duže zadržao!

Ali i on sa mog jastuka beži
i samu me ponovo ostavlja.
(Gleda u zemlju, ophrvana bolom.)
Zavesa od zelenog žada, grimizni zidovi, (18)
krevet sa jastucima širokim
u kome noći provodimo
sanjajući da u istom ćemo grobu ležati –
svega nestade, ne ostavivši za sobom traga.
Ipak, u istom svetu
oboje dok još živimo, izdržaću,
nadanja svoja neranjivim učiniću.
Žalimo za svakim daškom vremena
kratkim kao trenutak u kome
kap rose sa grančice nezaboravka nestaje. (19)
Obavezamo se da ćemo krilo uz krilo leteti,
da ćemo rasti zajedno kao dva izdanka iz istog korena –
– te su reči šapatom izgovarane
nekada davno, u palati Risan. (20)
Ali, zar ih je iko mogao čuti
i danas nam o tome pripovedati?
(Ustaje.)
Istina je, ljubljani mi obećanje dade
do jeseni da će doći
ali noći brojne uzalud prodoše;
reči mu lažne behu kao i srce njegovo.
Verovah mu i čekanj se prepustih,
noćima se nadah ali ga ne dočekah.
(Odlazi do posmatračkog stuba.)
Kraj ograde mirna stojim,
(Zagleda se u daljinu.)
nebo posmatram i pomišljam,
»Zacelo je tamo!«
Noćni vetrovi jesenji,
snažne oluje, bure planinske
i blagi povetarci jeseni pozne
u posetu borovima dolaze.
Kada li će čovek za kojim sahnem
meni u posetu doći?
(Korača pozornicom i jeca.)
Utehu jedinu spomen mi ovaj pruža,
lepeza što čvrsto je u ruci stežem.
Nadam se, mahnem li, dah ću njegov osetiti
ali leto odlazi i kroz moj prozor od kedrovine (21)
hladni vetrovi jesenji prodiru.
Lepezu moju »Sneg obli« nazivaju (22) –
– od imena samog studen mi dušu obuzima.
Mrzim vetrove jesenje!
Istina je, ipak,
da sastanak uvek i rastanak znači.
I pravedno je tako
jer životima prošlim to zaslužih
i krivicu bacati ne smem
na ljubljenog svoga ili svet oko sebe.
Ali, misli mi još uvek blude.
(Odlazi do posmatračkog stuba.)
Sudbina je moja takva i ostaću nevoljena!
Tužna li je gospa Han,
sasvim sama u odajama svojim!
(Zastaje ispred muzičara.)

HOR: Na lepezi je mojoj naslikan ...
(Hor zastaje dok Hanago igra uz muzičku pratnju. Nakon što
završi svoj ples, zastaje na šite položaju.)
HANAGO: mesec što ga krijem
i na grudima pod haljinom nosim. (23)

HOR: Trostruka mi je lepeza a takav je i rukav moj. (24)

HANAGO: U sjajnu sam svilu odevena –

HOR: – obećanje mi ukrade svoje!

HANAGO: »Vratiću se sigurno«, reče;
iščekivah ga svako veče,

dani se u mesece pretvoriše;

HOR: Jesenji vetrovi zaduvaže ali šuštanje rogoza

vesti mi od njega ne donosi. (25)

Praporci jelenji,

jesenji glasovi bubica u polju

sve su ređi i tiši,

kao i misli što nas nakon rastanka dugog vezuju.

Nade više nema!

HANAGO: Spomen na njega, lepeza ova,

HOR: spomen na njega, lepeza ova,

dve strane ima,

a takvo je, sada to znam, i srce njegovo.

O ljubavi govoraše ali laž to beše. (26)

Nema ga ali je ljubav moja sve snažnija,

nema ga ali je ljubav moja sve snažnija.

(Klekne na šite položaj i zajeca. Još uvek sedeći na vaki polo-
žaju, Jošida se okreće Slugama.)

JOŠIDA: Gde ste, sluge moje?

(Jedan Sluga mu se pokloni.)

SLUGA: Pred tobom sam, gospođaru.

JOŠIDA: Ženi ovoj pometena uma reci da njenu lepezu želim
da vidim.

SLUGA: Hoću, gospođaru. (Ustaje i okreće se ka Hanagi.)
Hej, ludakinjo! Gospodar moj – ovaj gospodin u nosiljci – želi
tvoju lepezu da vidi. Daj mi je.

HANAGO: Lepeza je ova uspomena na nekoga i nikada se od
nje ne odvajam. Ipak, priznati moram

»lepeza je ova
moj neprijatelj ljuti;

kad nje ne bi bilo

možda bih i mogla zaborav naći.« (27)

Ponekad, kad mi se učini da on je blizu

lepezu odmah širim.

Oprosti, ali nikome je pokazati ne mogu.

(Gurne lepezu u grudni deo haljine.)

HOR (u Jošidino ime): I ja spomen nosim,

ne mogu ga zaboraviti:

reči su to koje kazasmo jedno drugom.

Ako, ipak, poput gorskih ruža

u tihoj šumi lvađe skrivenih, (28)

reč ni jednu mi ne uputiš

i osećanja na licu svome ne pokažeš,

kako ću znati?

Pogled jedan

i lepezu ću tvoju sigurno prepoznati.

HANAGO: Pogled jedan – ali, zašto?

Mesec je večernji

na njoj naslikan.

Zašto si tako uporan?

HOR (u Jošidino ime): Objašnjenje je nepotrebno –

– zar si obećanje zaboravila

što ti ga dadoh

dok u rosom okupanoj travi Nogamija snevah?

Obećanje da vratiću se jesen kada dođe?

HANAGO: Nogami pominješ,

Nogami u Azumi?

Onda si ti, mora biti,

čovek što do kraja drumu azumskoga stiže

u času kad talasi breg Borova prekriju (29)

da se više nikada ne vrati.

(Netremice se zagleda u Jošidu.)

HOR (u Jošidino ime): Zašto pomišljaš

da talasi se preko brega Borova prelivaju?

Oštre su reči nepotrebne –

– obećanje svoje ispunih.

(Jošida daje svoju lepezu Sluzi.)

HANAGO: I ti, dakle, kao spomen lepezu čuvaš?

(Kreće se ka središtu pozornice.)

HOR (u Jošidino ime): Lepezu ovu uz samo srce nosim.

(Sluga je pruža gospi Han.)

HANAGO: Iz nosiljke se ruka pomalja

HOR: i lepezu dodaje.

(Hanago otvara lepezu. Hor sada govori u njeno ime.)

U svetlosti predvečerja

bele se rade naziru

(Gleda lepezu.)

na lepezi tvojoj naslikane.

Imaju li tvoji ljudi svetiljku! (30)

(Odlazi do Jošide i pruža mu svoju lepezu.)

Pogledaj

lepezu što je nosim.

Pogledima ispituju i lepeze prepoznaju:

bela je kao sneg

lepeza što voljenoj kao spomen dade.

Osećanja najdublja prepoznaju

što muža i ženu spajaju;

osećanja najdublja prepoznaju

što muža i ženu spajaju.

OBJAŠNJENJA

- Jakomiči i Omote, *Jokjoku Šu*, I tom, str. 451 – 452.
- Prvi slog reči Omi predstavlja homonim glagola »sresti« – dakle, u pitanju je igra reči.
- Tadasu je ime šume u severnom delu Kjota, gde je smešten hram Šimo – gamo.
- Pesma čiji je autor Mibu no Tadamine, br. 478. *Kokinšu*.
- Iz pesme čiji je autor Hafuri no Narikage, br. 1244. *Šingo – šuišu*. U pitanju je igra reči jer *aki* znači »jesen« i »umoran«.
- Uz neznatne izmene, navedeno iz pesme nepoznatog autora, br. 484. *Kokinšu*.
- Radi se o *mjodin* božanstvima, tj. bogovima šinto religije koji su otelotvorenja budističkih božanstava, a svi su na izvestan način povezani sa zaštitom veze između muškarca i žene.
- Ovaj stih, u originalu *kindo suihei*, predstavlja uobičajeni način prizivanja boga.
- Pesma čiji je autor Mibu no Tadamine, br. 621. *Suišu*.
- Ovi se stihovi zasnivaju na pesmi nepoznatog autora, br. 501. *Kokinšu*. Vrelo Mitarashi izvire kraj hrama Kami – gamo, u Kjotu i predstavlja središte obrednih svečanosti pročišćenja i zavetovanja.

11. Pesma čiji je autor, prema tradiciji, Suguvara no Mičizane.
12. Ovi se stihovi odnose na priču iz *Lotus Sutre*, u poglavlju pod naslovom *Pet stotina sledbenika sluša najavu sopstvene sudbine*: »To je kao kada se čovek koji je došao u posetu prijatelju napije i zaspri u prijateljevoj kući. Ovaj, međutim, upravo u tom trenutku mora da ode pa u odeću zaspalog ušiva dragulj neprocenive vrednosti i, ostavivši mu takav poklon, napušta svoj dom. Čovek i dalje leži, pijan i nesvestan postupku svoga prijatelja...«
13. Iz pesme čiji je autor Songio, navedene u pesmi br. 380, *Vakan Roe Šu*.
14. Iz pesme čiji je autor Mibu no Tadamine, br. 283, *Šinkokinšu*.
15. Navedeno iz pesme čiji je autor Čiša Daiši, br. 587, *Vakan Roe Šu*. Značenje je sledeće: ukoliko planina privida pokriva mesec istine, govornik će se poslužiti lepezom kao sredstvom koje će zamisliti mesec.
16. Navedena dva stiha su očigledno citat ali njihov izvor nije poznat. Smatra se da reč *kinšo*, ovde prevedena kao »marama«, može značiti i »lauta« ili »bogata odora«. Opale latice izjednačavaju se sa snegom, dajući paradoksalnu sliku sakupljanja pahulja, što pripada zimskom ambijentu, dakle, u pitanju je žal za prolećem.
17. Nekoliko bregova u Kini nosi ime Keiro (Či – lung), odnosno brdo Gavrana. Ovaj stih se odnosi na pesmu čiji je autor Ki no Tadana, *Hončo Monzui*.
18. Očigledno se radi o aluziji na pesmu čiji je autor Oe no Močitoki, br. 700, *Vakan Roe Šu*, o Vang Čao – čun (Sokun, na japanskom), kineskoj lepoticici opisanoj u drami *Sokun*. Citav prizor je sasvim kineski po prevladajućim osećanjima, a posebno kada se radi o bojama odaja koje nikako ne karakterišu japanski stil.
19. Vidi *Uvod* u ovu dramu. Biljka prevedena kao »nezaboravak« je *icumadegusa*, doslovno, »biljka za sva vremena«.
20. »Večna tužbalica«, čiji je autor Po Čui, opisuje ovaj zavet cara Hsuan Cunga i Jang Kuei Fei, sklopljen u palati Lišan. Vidi i dramu *Jokih*.
21. *Kedar (stugi)* se pominje verovatno kao igra reči sa *sugi*, odnosno »odlozi« (»leto odlazi«), sa početka rečenice.
22. U pesmi čiji je autor Oe no Masahira (pomenutoj u *Uvodu*), za lepezu gospe Han se kaže da je kao *dansecu*, »sneg obli«.
23. Iz pesme čiji je autor Po Čui, br. 199, *Vakan Roe Šu*.
24. Reč *miegasane* (»troslojna«) odnosi se kako na troslojnu odeću tako i na vrstu lepeze čiji su krajevi načinjeni od tri sloja drveta.
25. Ovi su stihovi u vezi sa pesmom br. 1212, *Šinkokinšu*, čiji je autor ćerka sveštenika Ampoa: kada bi se radilo o običnom jesenjem vetru, on bi barem naveo rogoz da zaštići. Pored toga, u pitanju je uobičajena igra reči sa *aki* (što znači i »jesen« i »umoran«) i pesma, kao i pomenuti odlomak iz drame, prebacuje čoveku što se ne javi govorniku.
26. Igra reči u originalu, o što znači »sresti« i *ogi*, što znači »lepeza«.
27. Ova se pesma nepoznatog autora, br. 746, *Kokinšu*, navodi i u brojnim drugim dramama, uključujući i *Macukaze*.
28. U pitanju je igra reči: ime *Ivade* znači »onaj koji ne govori«.
29. Ovi su stihovi u vezi sa pesmom nepoznatog autora, br. 1093, *Kokinšu*: »Ako te ostavim i srce mi zaluta, talasi će breg Borova prekriti«. Kako je govornik siguran da se talasi nikada neće preliti preko pomenutog brega, pesma predstavlja njegovo uveravanje da nikada neće biti neveran. Vremenom je postala poslovnični izraz za postojanost.
30. Bele rade se pominju u vezi sa poglavljem pod nazivom *Priča o Gendi*, iz *Jugaou*: u originalu na ovom mestu stoji »Nosi li Koremicu lampuk?«, što je opet u vezi sa pomenutim poglavljem. Smatrali smo da u prevodu nije nužno ostaviti ime Koremicu.

TWENTY PLAYS OF THE NO THEATRE, Edited by Donald Keen, Columbia University Press, New York, 1970, str. 129 – 145.

Prevod s engleskog: Veselin Mrđen

Gospa Han pripada četvrtoj kategoriji *No* drama i predstavlja jedno od Zeami-jevih najromantičnijih dela. U nekoliko *No* tekstova lik *šite* poremeti umom od bola za izgubljenim detetom ali je Hanago jedan od svega dva lika *šite* na današnjem repertoaru koji poremeti umom zbog ljubavi. Još je ređi ovakav, potpuno srećan završetak komada.

Izvor *Gospe Han* nije otkriven. Nadimak devojke Hanago, Handžo ili gospa Han, odnosi se na Han Šojo (Pan Čie – ju, na kineskom), pesnikinju s početka vladavine dinastije Han i miljenicu cara Čeng Tija (36. – 32. godine pre nove ere) kojoj vladarevu naklonost u jednom trenutku preotima još slavnija lepoticica. Odbačena milenica piše pesmu u kojoj sebe poredi sa lepezom u jesen. Okrugla, bela lepeza podseća na mesec, tipični jesenji prizor. Tokom, drame, Zeami se veoma često vraća na ovu pesmu. Ostale aluzije na kineske pesme iz zbirke *Vakan Roe Šu* (zbirke japanskih i kineskih pesama koje se glasno izgovaraju) kao i na čuvenu »Većnu tužbalicu« čiji je autor Po Čiu, predstavlja osnov poznatog kineskog slikovitog izlaganja.

Gospa Han počinje dugim monologom *kjogena*. Zeami je ovom neobičnom uvodu dao posebnu dramsku vrednost. Lik *vakija* je takođe neobičan: umesto sveštenika ili dvorjanina, *vaki* je Hanagin ljubavnik, Jošida. Na *No* pozorišnici se najčešće izbegava svaki neposredni nagoveštaj romantične ljubavi; stoga ulogu jednog od ljubavnika obično igra dete, čime se izbegava svaki prizvuk romantike. Jošida je, međutim, istinski romantični lik. Pojedini naučnici ipak smatraju da je ulogu Jošide u izvornoj postavci igrao dečak, dok je *vaki* uloga bila dodeljena liku putnika koga danas nema u tekstu; ta je pretpostavka pod znakom pitanja. (1)

Obično se smatra da se u drami radi o poremećenju ženi, što je standardni oblik drame četvrte kategorije. Hanagina poremećenost se, međutim, ne ogleda u ludacskom ponašanju. Ona je u toj meri opsednuta uspomenu na ljubavnika koji se nije vratio da ne uspeva da ga prepozna čak ni u trenutku kada se najzad ponovo susretnu. Poremećenost njenog uma nalazi svoj izraz u prenatrpanosti formi književnog sredstva tipičnog za *No* pozorište – asocijativno povezivanje reči. Na reči *icu made* »od trenutka«, Hanago nadovezuje reč *icumadegusa*, što je ime biljke; potom rosu što se iskri na bilju; potom vreme koje je potrebno da rosa ispari; potom (to vreme je, naime, kratko) svoju osnovnu temu, ljubav i kratkotrajnost ljubavi; zatim pominje slavne ljubavnike iz prošlosti da bi se, na kraju, kao da proverava samu sebe i svoje nesuvisle reči, zapitala na koji to način saznajemo šta su nekada ljubavnici jedni drugima nasamo govorili. Ovakav niz pozorišta.

žučeni grob (motome-zuka)

kanami

LICA

SVEŠTENIK iz Zapadnih oblasti (*vaki*)
DVA PRATIOCA, takođe sveštenici (*vakicure*)
DEVOJKA (*mae-šite*)
DUH DEVOJKE UNAI (*noči-šite*)
DVE MLADE SELJANKE (*cure*)

MESTO

Selo Ikuta u oblasti Secu

VREME

Drugi mesec proleća, razdoblje vladavine cara Go-Horikave (1221. – 1232.)

(Asistent u procelje pozornice postavlja rekvizitu koja predstavlja nadgrobnu humku. Ulaze Sveštenik i njegova dva Pratioca i zastaju kraj *vaki*-stuba, licem jedni prema drugima.)

SVEŠTENIK I NJEGOVI PRATIOCI: U putničke halje odeveni, dug predosmo put;

iz daleke zemlje stigosmo.

U putničke halje odeveni, dug predosmo put;

iz daleke zemlje stigosmo.

U prestonicu pohitajmo!

(Sveštenik se okreće ka procelju.)

SVEŠTENIK: Sveštenik sam iz Zapadnih oblasti. Uputih se u svetni grad Kjoto jer dosad ne imadoh prilike da ga upoznam.

(Okreće se svojim Praticima.)

SVEŠTENIK I NJEGOVI PRATIOCI: U putničke halje odeveni, kraj obale okeanske,

uz talase nepregledne, obalom napred hodimo.

Čas lađu za put koristimo,

čas planinama kročimo, čas morem plovimo.

Neumorno, dan i noć,

stazama hitamo. Konačno u Secu

dodosmo, u selo Ikutu,

znano nam samo po imenu;

u Ikutu stigosmo.

(Izgovarajući poslednjih nekoliko rečenica Sveštenik načini nekoliko koraka napred. Završavajući odlomak, vraća se na svoje mesto i okreće ka procelju, čime pokazuje da je putovanje okončano i objavljuje dolazak u Ikutu.)

Sveštenik posmatra oko sebe.)

SVEŠTENIK: Čuh već za ovo selo. Vidim ljudi mnoštvo u polju. Izdanke prvog prolećnog bilja skupljaju. Pričekaću žene što k meni hode da za znamenitosti ovog mesta ih upitam.

(Sveštenik dolazi do *vaki*-položaja i seda. Pratioci sedaju iza njega.)

Ulazi Devojka, u stvari duh devojke Unai, ispred koje stupaju Dve mlade seljanke. Duh nosi masku zo. Sve tri zastaju na mostu.)

SVE TRI ŽENE: Poljima Ikute prostranim,

gde nežne izdanke beremo,

hladan i bistar jutarnji duva vetar.

Gle, kako rukavi nam trepere, lepršaju!

DVE MLADE SELJANKE: Grane se kite pupoljcima,

a u šumi, pod snegom od ranog proleća

otežalim, trava još je hladna.

(Sve tri žene ulaze na pozornicu.)

DEVOJKA: »Duboko u planini, sneg se još drži

na deblima borova snažnih;

SVE TRI ŽENE: U prestonici, zato,

za branje nežnog poljskog bilja,

već sigurno došao je čas« (1)

Kako žarko za prolećem žudimo!

DVE MLADE SELJANKE: Mi, prosti ljudi, od sveta izdvojeni u ovom mestu zaboravljenom,

SVE TRI ŽENE: tegoban život vodimo

u vodom okruženoj Ikuti.

Mučan je zadatak pred nama:

Poljima dahom proleća neditnutim